

Vujica Rešin Tucić

ESTETIKA ZAPUŠENIH USTA

Dnevnik 1972–1975 (odlomci)

16. maj 1972.

“Vruć kupac”. Već nekoliko dana sam pred teško rešivim pitanjem: kako izaći i sa čim? Najviše me muči pitanje političkog u umetničkom. Ne mogu da nađem alibi kojim bi se političko izbacilo iz mog delovanja. Želim da javno protestujem protiv procesa i presuda četvorici novosadskih pisaca. Ali, svi ćute i bojim se da odlučim sam, jer sâm ne mogu ništa da učinim da se stvari promene. Meni je stalo do toga da se stvari menjaju. Danas još ne znam šta da učinim.

(Sinoć, 15. maja, telegram na porodicu – Zdenka i Jovica Aćin dobili sina. Ne znam koje su mu ime dali).

Još čitam „Slovo razlike”, esej Mišela Degija *Ne-mjesto*.

Mišel Degi, citati:

1. *Pjesnik više nema autoriteta: zahtijevaju se dokazi, on ih ne daje. Kobno je što ga se čini odmetnikom prema onim područjima gdje se stječe autoritet, prema moćnoj mješavini znatnosti, kritike, politike.*

2. *...znanost kao tehnika i industrija ne prestaju puštati da ponovno iskrсну u novim oblicima, a što je moderna verzija metamorfoza, drevne, izvorne figure.*

(Navodi primer zapaljenog plina iz cevi u rafinerijama, noću).

3. *Uzimajući ‘pjesnika’ za riječ njegove utopije, zadržava mu se njegova margina.*

4. *Jer ako je teoriji svojstvena težnja da ponovo dosegne svu datost uzetu kao proizvod, a kako je jezik ta datost, problem će za teoriju biti u svođenju njene nesvodljivosti.*

Degi govori o čoveku kao proizvođaču sopstvene stvarnosti.

5. *Možda je dakle nemoguće da se poezija ne upinje da kaže prisutnost ‘kojoj je oprošteno ma kakva bila njena prošlost’, svoje rodoslovlje; prisutnost koju se ne optužuje; to jest ne shvaća samo u perspektivi napretka. A kako prisutno ne postoji, ništa nije teže od napora da se svaki put traži jedan novi smisao za prisutnost ili konfiguraciju...*

Zabilježimo korak:

Sve se otežalo. Poezija je postala problematičnija sebi samoj više no što je to možda ikad bila. Ljudi se izvanredno preziru, pjesnici još više: od tendencije do tendencije, od grupe do grupe, od ličnosti do ličnosti, pjesnici se međusobno ne priznaju. Uvjerenje i pisanje jednoga drugu više ne priznaju kao pjesmu.

6. *Onaj koji ‘piše’ sasvim (se) očito ne zanima (za) sebe samoga; on teži da iščezne.*

7. *Anarhija pjesme isključuje privilegije; ona namjerava da se oslobodi tiranije smisla koji hijerarhizira. (...) Ona se hoće osloboditi tiranije naslova, teme, žanra, diskursa, logike, estetike, utiska – iskaza... itd.*

Deo II – „Putovanje“:

Baš tamo gdje vjerovaste da bijaše 'puno' (ili prazno, što se svodi na isto), ima mjesta. Mjesto valja ponovo iznaći; slobodan prostor; dokazati identičnost prostora i slobode. Prokrčiti elemenat raspoložnosti, čineći osjetnom slobodu kao takvu, slobodu kretanja, bez doktrine, bez uspjeha, bez koristi, već slobodu kao mogućnost; pokazujući stvarnost mogućnosti: prema tome mi nećemo izabrati među tragovima ovog raskršćavanja; sve valja ponovo sakupiti.

(Pokazano-ne-pokazano – „Vreme fantoma“).

2. Umjetnost ne traži drugo nego da iščezne – čak i njena nekorisnost nije više prihvatljiva...

Danas je bio lep, osunčan, vedar dan.

20. maj 1972.

Ustao sam rano. Nada je otvorila prozor i jutarnji svež vazduh bio je dobar za disanje. Tanja budna, igra se u korpi. Pošto je danas dan pojave grupe *Atentat* (izložba-akcija „Vruć kupac“) nisam dalje spavao. U deset časova bio sam u Tribini. Tu su bili: Vicko Arpad i Vladimir Kopicl, urednik „Parket programa“, nekadašnji član grupe „Januar-Februar“. Do dvanaest časova smo se neizvesno muvali a tada je Vicko otišao po Milana Milića i počeli smo sa aranžiranjem materijala.

Na četiri stakla izložio sam:

I. Lična dokumentacija (telegrami Jovice Aćina, Vojislava Despotova i Ljubomira Nikolića), krštenica, razglednica iz Švajcarske od Bogdanke i Dejana Poznanovića, dopisnica za Tatjanu iz Armije od Božidara Mandića i pismo iz Armije od Miroslava Mandića (osuđenog

Vujica Rešin Tucić

na godinu dana zatvora za tekst „Pesma o filmu“ u Uj Simpozionu), primerak „LHOOQ“ Slavka Bogdanovića posvećen Tanji (Slavko je osuđen na osam meseci zatvora za tekst „Pesma andergraund Tribina mladih“ u „andergraund“ Studentu), novogodišnja čestitka – sonet – Vicka Arpada i slično.

2. Dokumentacija iz štampe o grupi „Januar-Februar“ i moj intervju „Na novosadsku kulturu je pao mrak“ iz Studenta, „Otvoreno pismo“ grupe „Februar“ i tekst:

1972. OSUĐENI PISCI U NOVOM SADU. ROŽA ŠANDOR 3 GODINE ZATVORA. MIROSLAV MANDIĆ 1 GODINA ZATVORA. SLAVKO BOGDANOVIĆ 8 MESECI ZATVORA I OTO TOLNAI USLOVNO. SVI SARADNICI I UREDNICI TRIBINE MLADIH.

Tekst pisan rukom.

3. Foto-dokumentacija, od detinjstva do današnjih dana. Fotos sa dodele životne nagrade Todoru Manojloviću u Zrenjaninu, fotos Karla Kolnagija, fotos Bogdanke Poznanović.

4. Tekstovi, pesme, tekst otkaza radnog odnosa i tužbe sudu. Zatim sam na magnetofonu snimio esej „Vreme fantoma“, „Otvoreno pismo jugoslovenskoj javnosti“ grupe „Februar“ i montiran splet pesama iz Narodno-oslobodilačke borbe, ubrzan kao dečji glas (taj snimak je išao uz film).

U toku pripreme, Vladimir Kopicl je negodovao. Argumenti su mu bili slabi: nastradaće Darko Hohnjec, direktor Tribine, već su ga zvali na ribanje u Pokrajinski komitet Saveza komunista Vojvodine, te – on je pošten čovek i nema veze sa ovim, te – mislio sam da nećeš ništa politički, te – vidiš da su ovi otišli u zatvor i slično. Uslovio sam: *da* ili *ne*. Ostalo je – *da*.

U osamnaest časova naišla je publika. Pušteno je „Vreme fantoma“, zatim slajdovi Vicka Arpada, pa moj film i ostalo.

Time smo završili i razišli se.

Rekao sam javno da sam protiv politike koju vodi kontrarevolucionarna klika Mirka Čanadanovića.

Neizvesno je šta će dalje biti.

Danas je bio lep, sunčan dan, naročito popodne. Uveče sedeo sa Mićom Milićem, njegovom ženom, Vickom Arpadom i ženom u bašti *Vojvodine*. Bogdanka i Dejan Poznanović mi rekli da se vratilo iz Italije Karlo Kolnagi. Nada me kod kuće sačekala gledajući televiziju.

(Onu dilemu – kako da odlučim sam – nisam razrešio, sve se odigralo i odlučilo samo).

24. maj 1972.

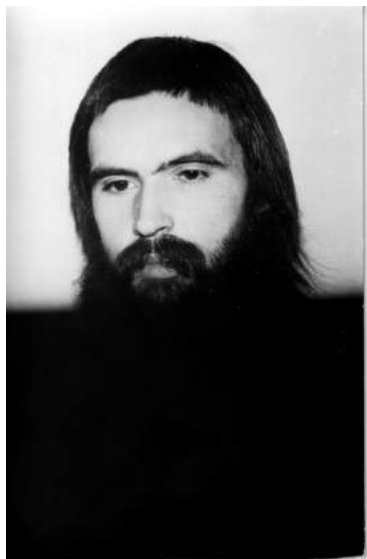
Danas sam sa Milanom Milićem razgovarao o štampanju „Struganja mašte“ (1.000 komada za 180.000 starih dinara) u Pozorišnoj štampariji. On će uplatiti celu sumu, a ja ću mu polovinu dati kasnije. Pretpostavljamo da će štampanje biti završeno za 15 dana. Knjiga će biti štampana na traci kunstdruk hartije u dužini od 5-6 metara i zapakovana u kutije za so. Sva klišeja već imam, uglavnom su objavljena u *Studentu* iz vremena Jovice Aćina i Milorada Vučelića. Jedan deo je objavljen u *Ulaznici*.

Sa Radivojem Šajtincem sam dogovorio večer u Domu omladine u Zrenjaninu. Pošto sam već pozvan od Vere Milankov da, na predlog Vojislava Despotova, govorim o njegovoj knjizi *Prvo, tj. pesmina slika reči* (*Ulaznica*, 1972), složio sam se da u Domu omladine moje večer bude oko 22 časa, posle Depinog. Večer sam nazvao *Pokazana stvarnost*. Sve ovo treba da bude 9. juna.

Inače, predložio sam u Tribini da pozovu Vojislava Despotova. Vladimir Kopicl smatra da može, ali, veli, posle svega, ne zna da li ću ja moći, jer se smatra da sam nepoželjan na Tribini. Posle moje bitke, koja je dovela na Tribinu nove ljude, posle otkaza i izbacivanja sa posla – od istih ljudi doživljam superiorne svinjarije. Brzo su se prihvatili uloge čuvara državnih dobara i časti lepog ponašanja u društvu.

Rembo (Vicko Arpad, 1971)

Vladimir Kopicl

Gabor Filep, mladi mađarski pesnik (22 godine) koji pripada, donekle, *Uj Simpozionu*, a studira u Budimpešti već više godina jugoslovensku književnost, vratio se u Novi Sad i ostaće ovde oko dve nedelje. Sa Gaborom imam lepo prijateljstvo – poluslužbeno. Naime, 1969/1970. godine on je dobio da za *Uj Simpozion* prevede šest svojih pesama (pogovor Laslo Vogel). Tada smo se upoznali i ja sam mu ponudio da ide na Sutjesku sa novosadskom ekipom. Išao je. Kasnije je za *Hid* preveo još šest pesama iz *Jajeta*. Redovno se dopisujemo. Danas je, izgleda, u malom neslaganju sa Otom Tolnajem i *Uj Simpozionom* jer će sarađivati u subotičkom časopisu *Izenet* (čini mi se: *Savremenost?*) koji *Uj Simpozion* bojkotuje s obrazloženjem da je loš. Gabor kaže: *Ako ne sarađujemo u njemu, kako će biti dobar?!* Dogovorio sam se sa njim da se nađemo jedno prepodne u njegovoj vikendici na Ribarskom ostrvu. Gabor ima zbirku pesama štampanu u ediciji *Simpozion* u *Forumu*, Novi Sad, 1971.

U Regensburgu, za vreme Dana jugoslovenske kulture, kako čujem, objavljen je i prevod jedne moje pesme (Peter Urban). Peter je bio u Novom Sadu snimajući film o umetnosti u istočnim zemljama. Snimao je i Katalin Ladik i mene. Za zapadnonemačku televiziju. Tada je obećao da će me prevoditi. Polako, izgleda da će to obećanje ispuniti. Peter mi retko piše, a i ja njemu, ali smo u vrlo lepim odnosima.

25/26. maj 1972.

Juče sam bio sa Gaborom na Ribarskom ostrvu. Igrali smo šah i stoni tenis. Ja sam bolji u šahu, on u stonom tenisu. Gabor je rođen 1950. Knjiga pesama mu se zove *Četvorodimenzionalni prozor*. Dogovorili smo se da prevede svojih 20-tak pesama i da ih ja plasiram. Takođe, da vidi šta je sa *Dolgozokom* i prevođenjem mojih pesama, jer su još davno trebali da ih prevedu. Videćemo se u ponedeljak (danas je petak).

Juče sam u *Politici* pročitao da je Univerzitetski komitet u Ljubljani, zbog teksta *Po-vampireno vlastodršstvo*, Jašu Zlobeca isključio iz partije, Saveza komunista.

Pre neki dan susreo sam Evu Ujhazi i Karla Kolnagija.

Karlo želi da radi sa mnom. Vratio se iz Italije s namerom da ovde radi jer u Italiji ne može.

Nada i Tanja išle kod babe i tetke dok sam ja bio na Ostrvu. Donele su dva cveta božura, belog.

Letnji dan juče – danas, opet, počinje letnji.

27. maj 1972.

Otvaraju istrage – zatvaraju grobove (i obrnuto). Ovo sam parafrazirao iz jednog muzičkog filma.

Jutros su stigla dva paketića. Jedan iz Zapadne Nemačke, od prevodioca Petera Urbana, sa dva primerka knjige izdate u Regensburgu, druga pošiljka je poziv i materijal za godišnju skupštinu Društva književnika Vojvodine.

Kako mi je već pisao ranije, Peter je napravio izbor i preveo nekolicinu jugoslovenskih pesnika. Mala, žuta knjižica, dobro opremljena, jednostavna, lep slog. Nadnaslov: *Junge Lyrik aus Jugoslawien*. Naslov: *Himbeeren sind Himbeeren, sage ich*. Regensburg Hefte 3, oznaka pri dnu. U izboru su zastupljeni: Matija Bećković, članovi grupe OHO, Miroljub Todorović i ja (sa pet prevedenih pesama). Ovo me je obradovalo. Čekam pismo od Petera. Ako ne stigne, javiću mu se. Druga pošiljka me je, za razliku od prve, oneraspoložila. Fiktivno Društvo književnika Vojvodine čiji sam član – koje služi istim onim monopolističkim snagama (kontrarevolucionarnim) o kojima sam već pisao u ovoj svesci, poziva me na godišnju skupštinu. Koncipirao sam diskusiju – oštru.

Danas sam sa Tanjom bio na travi. Dan je bio nepodnošljivo vruć, uprkos vetru. Uveče je u sobi bilo čak 31 stepen. Pala je kiša, slaba. Nada i ja se mučimo, kako je tek Tanji?

0,30 časova, 28. maj 1972.

Ustao sam, nisam ni zaspao.

Nama se nameće borba i protivnik, određuje se mesto bitke i vreme. Naš zadatak je direktno suprotan – mi imamo moć da sve to određujemo.

Zasluga je birokratije i hipnotičkog stanja koje je zavlдалo među nama što mi ne uspevamo da se razaberemo u sredini koja nam se zadaje kao prostor za kretanje.

Paradoks stranca u sopstvenoj kući uporno prati stvaraoca u ovoj sredini. Privid izgnanika iz društva koji stoji pred kapijom očekujući da neko odluči o ulasku, začet je i podržava se u našim sopstvenim redovima. Zato se mi, pre svakog početka, moramo međusobno razračunati i osporiti, bez dvoumljenja, teze koje zagovaraju našu sumnjivost i odsutnost iz srca stvarnosti, iz bića društva. Te teze zagovara ponuđeni materijal ovog skupa, privodeći nas političkom rešavanju i razdrešivanju mnogobrojnih petlji koje su zavezane i isprečene pred nas, snagom čiji izvori kreću iz mesta u koje stvaraoci nemaju pristupa – u kojima se umnožava politička manipulacija stvaralaštvom kao sredstvom za potkusurivanje političkih apetita.

Iluzija o društvu koje ima pozitivna rešenja za sve protivurečnosti, pri čemu je samo pitanje naše dobre volje, truda i strpljivog čekanja, zatim iluzija o prvobitnom grehu stvaraoca za koji većito treba tražiti iskupljenje – stavljaju stvaralaštvo i stvaraoca u poziciju dvostruke nemoći – nemoći samog stvaralaštva da u društvu potvrdi svoju utemeljenost kao srž i meso opstanka društvenosti čoveka i nemoći stvaraoca da primi na sebe i živi osnovna ljudska prava na rad i životni prostor. U toj situaciji totalne iluzije, stvarnosti koja je eliminisala stvaralaštvo i stvaraoca kao sebi tuđ organizam, sadašnji trenutak, realnost sa svojim argumentima, pokazuje se kao prošlost, osadašnjena prošlost, nezajažljivo ambiciozna da upravlja onim što nikada u njoj nije bilo – ovim vremenom u kojem mi, danas, uzaludno i nerazumno traćimo vreme u razgovoru sa utvarama. Ako mi nismo razrešili ova dva temeljna pitanja: slobode stvaralaštva i jednakosti stvaraoca sa drugim članovima zajednice, s pravom na rad i radni (životni) prostor – tada moramo doneti sudbonosnu odluku. Sudbonosnu za društvo i za nas same. Ta odluka jeste ona po kojoj se utvrđuje da

nismo u stanju da izborimo u društvu tretman stvaralaštva kao osnove njegove društvenosti i tretman stvaraoca sa pravima na rad i životnu bezbednost – pri čemu moramo sebi odreći pravo na ovakav vid udruživanja i prihvatiti svoj rad kao privatnu činjenicu. Pošto smo u mogućnosti da tačno procenimo postojeće odnose u ovoj sredini, iz odnosa stvaralaštvo – društvo – stvaralac, smatram da smo pred razumnim rešenjem ako odlučimo da svoj rad prihvatimo kao privatnu činjenicu. Radi jasnoće i argumentacije, dužan sam da ukažem na direktne podatke, koji su nepobitni i koji deluju svojim značenjem nedvosmisleno. (Ovde konkretna analiza pojedinih konfliktnih situacija u novosadskoj kulturi).

29. maj 1972.

U *Dnevniku* sam pročitao konkurs Tribine mladih u kojem traže sekretara Redakcije usmenog programa. Iako sam u Tribini mladih dobio neobrazloženi otkaz i vodim sa njima radni spor, iako bih teško mogao sada sa njima da radim – možda ću konkurisati, da ih podsetim na „zločin“.

Sa Milanom Milićem odneo klišeja za *Struganje mašte* u pozorišnu štampariju.

Bio kod Gabora Filepa. Pokazao sam mu prevode Petera Urbana. Dogovorili smo se da prevede za mene nekoliko svojih pesama. Dao mi je nekoliko pesama Miroslava Demaka, Slovaka, kojeg sam ja prvi objavio u *Poljima*. Obavestio me je da će prevodi mojih pesama na slovački (preveo Demak) izaći u junu u časopisu *Novi život* (uređuje Vićazoslav Hronjec).

Ujutro idem kod Aleksandra Badnjarevića, prevodioca, koji radi u Osiguravajućem zavodu, da ga intervjuišem za radio. Radim, honorarno, kao reporter u ekonomskoj propagandi već drugi mesec. Dosta slab posao, ali jedini.

Petar Vukov postavljen za glavnog i odgovornog urednika subotičke *Rukoveti*. Možda će se časopis malo pokrenuti. Vukov pravi antologiju mlade vojvođanske poezije, sa mojim pesmama (3). Možda će Mikloš Mesaroš početi više da objavljuje u *Rukovetima*.

Bio je lep dan. Nada i Tanja šetale do uveče. Ja sam igrao fudbal, radi rekreacije.

30. maj 1972.

Pisao Borben Vladović. Odgovorio sam. Pisao Ljuba Nikolić. Poslao tekst *Zašto je osuđen Slavko Bogdanović*. Razgovarao sa Šajtincem. U petak dolazi Vojislav Despotov. Naziv večeri *Izbeumljena cucla*.

30/31. maj 1972.

Danas u Tribini mladih, na insistiranje Darka Hohnjeca, uz udvoričko slaganje Kolegijuma, odlučili su da ne mogu govoriti na večeri Vojislava Despotova, jer sam „prošle nedelje već nastupao“. Gadost. Rekao sam da me ne plakatiraju, ali da ipak održe večer.

2. juni 1972.

Celo pre podne traćio u Tribini mladih da obezbedim plakat za večer Vojislava Despotova jer sam primetio da, ako ostavim to, može da se dogodi da ništa ne bude. Konačno, rukom sam ispisao 10 komada i dva sam sâm zalepio. Despotov je došao oko 13 časova, uzeo dnevnicu i seli smo u baštu *Vojvodine*. Raspravljali smo o večerima u Zrenjaninu, 9. juna. Zatim smo otišli kod nas na ručak. Do 19 časova smo proveli u razgovoru. U Tribini

mladih nas je čekao Ljuba Nikolić. Pred desetak poznatih lica održali večer. Ja sam svoj tekst čitao kao diskusiju. Branko Andrić navlačio na političke teme. Slobodan Tišma izlagao strukturalnu analizu (o tri sloja-vrste tekstova). Depa pročitao celu knjigu. Sva trojica (Ljuba je došao Spačekom) otišli kroz jak pljusak u ulice Novog Sada i zaustavili se u *Dominu*. Tu smo pili pivo sve do 01 čas. Razgovarali smo o situaciji, suđenjima i mogućnostima da se suprotstavimo gušenju stvaralačkih sloboda i isterivanju pojedinih umetnika iz javnog života. Izneo sam svoje ideje za istupanje pred skupštinom Društva književnika Vojvodine, 8. juna. Njih dvojica, pijani, odvezli se za Beograd.

Vratio sam u biblioteku *Slovo razlike i Psihologiju morala*. Uzeo sam *Reče mi jedan čovek* Matije Bečkovića, Prosveta, Beograd 1971. i *Gargantua i Pantagruel*, Fransa Rablea, Prosveta, Beograd 1950. – prevod Stanislava Vinavera.

Srećko Lorgier mi je vratio tekstove i najavio pismo. U novom *Vidiku* (nova serija) objavio mi je 3 teksta (*Zašto proganjati umetnike*, *Kratka priča* i *Esej*). To su tekstovi iz grupe tekstova objavljenih u privatnom biltenu, na šapirografu, u 30 primeraka, na početku 1972. Od poznatog eliminisanja iz Tribine mladih nisam želio da objavljujem u *Poljima*. U *Indeksu* sam objavio, izvan rubrike kultura, u tri maha (esej *Vreme fantoma*, humoresku *Jedan teško nesrećan student* – dva nastavka – kod trećeg su odbili da štampaju jer sam govorio o politici čvrste ruke i suđenjima).

Vojislav Despotov

3. juni 1972.

Danas smo, konačno, dobili materijalnu pomoć od Zavoda za zapošljavanje, gde sam na evidenciji od marta 1972. godine. Pomoć je nedovoljna i stalno kuburimo sa novcem.
*Smej se, ko hoće da bude čojstven –
Smeh je čoveku zaista svojstven!*

5. juni 1972.

Miroslav Mandić, Slavko Bogdanović i Šandor Roža osuđeni su u novosadskom sudu na kazne zatvora za svoje poštene napisane i objavljene tekstove. Uskoro će u Beogradu suditi Jovici Aćinu, Miloradu Vučeliću i Predragu Bogdanoviću Ci-u, za iste stvari. Svi se nekadašnji „radikalno orijentisani duhovi“ prave nevešti, kao da se ništa nije dogodilo. A dogodile su se bespovratne stvari – predstoji borba u kojoj nema predomišljanja i kalkulisanja. To je sada pitanje lične savesti i časti. Za mene je to uvek bilo tako.

7. juni 1972.

Čitam Rablea. Danas u *Poljima* pokazao koncept za skupštinu Društva književnika Miroslavu Egeriću. On je pun sebe, većito u stanju sitničavog nabranjanja grehova *onih* (Savez komunista). Imam utisak da je kukavica i da bi žarko želeo da bude isto ono što kritikuje – ugledan drug (ili gospodin). Mada je tekst, s oštroomno-superiornim osmehom, začas pročitao – uložio je napor da ukaže na još dva elementa. Vidim da ne veruje u bilo kakav efekat teksta, ali ga golica mogućnost da *oni* malo kidaju živce.

Popodne sam pisao tekst za skupštinu. Sutra ću ga, verovatno, dovršiti.

Nada i Tanja išle u park da me oslobode. Tanja voli da stoji i neće da spava do 22 časa.

Branko Andrić nosio u *Dnevnik* knjigu (antologiju, na nemačkom) Petera Urbana, za prikaz. Urednik kulture, neki Vilovac, i ne pogledavši knjigu, rekao da to *Dnevnik* ne zanima. Na primedbu da sam ja zastupljen nije reagovao. Samo je procedio: *Pa, događa se, izlaze takve stvari u svetu, ali nas to ne zanima.*

Danas sam podneo molbu za zaposlenje u Trbini mladih.

13. juni 1972.

Danas se u dnevnoj štampi pojavio niz izveštaja sa moje večeri u Domu omladine u Zrenjaninu. To je bilo 9. juna u 21 čas. Pre toga imao sam u Radničkom univerzitetu sa Vojislavom Despotovim veče povodom izlaska njegove knjige *Prvo, tj. pesmina slika reči* (u 19,15 časova). U Radničkom univerzitetu je bilo tehnički dosta slabo, ali lepo. Pročitao sam tekst recenzije. Bilo je malo publike. Video sam se sa Miodragom Martinovim Dživom i njegovom ženom, sa Depinom Milicom i drugima. Odatle smo oko pola devet otišli na brod-restaurant gde sam poveće društvo častio. U Domu omladine u 21 čas održao sam nešto modifikovan program. Pokazao sam sledeće:

1. Film

2. Ubrzane eseje (magnetofonski snimci zvučnih, glasovnih modulacija)

3. Čitao sam odlomke iz romana *Strahote podzemlja*

4. Reprodukovao informaciju o suđenjima piscima u Novom Sadu

5. Najavio Ljubu Nikolića i Vojislava Despotova kao goste. Nikolić je bio pijan i dosta naporno i uz mnogo buke i batrganja realizovao je projekat otkrivanja spomenika (figure-robot) na kojem je bilo moje ime. Figura je bila okružena novosadskim političkim i kulturnim institucijama. Posle otkrivanja, Nikolić ih je sve skupa sa bustom slupao. Depa je dirigovao malim horom.

6. Govorio sam pesme iz *Jajeta u čeličnoj ljusci*. Za to vreme Ljuba me je uspešno ometao. Ipak sam istrajao i završio veče po planu. Međutim, izbio je skandal. Štampa je na najgluplji način – bljutavo senzacionalistički – dala vesti da smo (u raznim novinama varirala) vikali (Ljuba): *Dole heroji!* i slično. Imaću dosta muke da u štampi demantujem. Izgleda da će početi hajka. Treba izdržati do kraja (početka). Destrukcija unutar kulturnih institucija i unutar samih medija umetnosti može biti i te kako uspešna i šokantna za malograđane i sitnu buržoaziju.

U Zrenjaninu su bili i Nada i Tanja. Tata i Nada su bili na večeri u Domu omladine – tako bar znaju suštinu i mogu da procene koliki je udeo laži u napadima štampe. Danas je pakleno vruće. U sobi 31 stepen.

Pre demantija za štampu treba sačekati još zvanične izjave organizatora, da me ne bi izmanipulisali (kako je već rađeno u vreme hajke na *Januar* i *Februar* 1971).

Telegram objavio (broj 36, 1972) moju repliku na napad na splitski *Vidik*.

14. juni 1972.

U *Ekspresu* još odvratnije svinjarije. Izdato zvanično saopštenje Saveta Doma omladine u kojem se ograđuju i tvrde da su obmanuti. Ne mogu, usled ovako obilate navale govornastih laži, da se snađem. Toliko mi izgleda besmislen svaki racionalni napor da bih najradije objavio svima da se radujem ovim pobesnelim frasovima sitne buržoazije.

Možda ovakvo saopštenje:

Povodom informacija u sredstvima masovnih komunikacija o tzv. incidentu na književnoj priredbi, koju sam održao 9. juna 1972. godine u sali Disko-kluba Doma omladine u Zrenjaninu, radosno i vedra čela obaveštavam javnost da sam zadivljen monstruozno zamišljenim planom za totalnu diskvalifikaciju i političko-krivični progon moje skromne stvaralačke ličnosti, zamišljen po već oprobanim receptima izvežbane vojvođanske političke i kulturne oligarhije. U ovom kolektivnom, hipnotičkom „vojvođanskom snu“ počinjem da sanjam neviđeno vreme komunizma bez komunista u kojem, kao u kakvom vodvilju, odnegovana buržoazija opaljuje krem-torte zacinjene ideologijom u lice ordinarnih proletera. To je danas, ovde, već oštra stvarnost.

16. juni 1972.

Zasad su o *Pokazanoj stvarnosti* pisale sledeće novine: *Ekspres*, *Večernje novosti*, *Dnevnik*, *Mađarso*. Poslao mi Borben Vladović svoju knjigu *Balkonski prostor*. Prilikom boravka u Zrenjaninu fotografisao sam sve iz kuće sa Tanjom. Danas sam uzeo snimke – 7 uspelih. Tanja i tata u šeširima, kao lovci. Snimio sam i 8 mm film. Još ga nisam dobio sa razvijanja. Tanja, dva dana već, boluje od upale levog uha. Bili smo kod lekarke i sad pije antibiotike. Bolje joj je. Nada i ja se izbezumili od držanja. Popodne došao Slobodan Milovanović. Oženio se i živi u Beogradu. Stanuje prekoputa Jovice Aćina, Treći bulevar 164, stan 28. Interesovao se za događaje u Zrenjaninu. Kaže da u beogradskim izdanjima nije pisalo. Posle kraćeg razgovora je otišao. Oto Tolnai smatra da time što protestujem zbog procesa pogoršavam šanse osuđenih na smanjenje kazne. Čudna logika. Sa Milanom Milićem sam odložio štampanje *Struganja mašte*. Na neodređeno. Još razmišljam o demantiju.

Gde su sada čitaoci dnevne štampe? – dobro pitanje, noću. Propustio sam da kažem – beležim – : na godišnjoj skupštini Društva književnika govorio sam o slobodi stvaralaštva – 4 stranice teksta, 8. juna 1972. Predsedavajući, Karolj Ač, kukavički porekao da je to pitanje važno – kaže: *Nije na dnevnom redu*. Neki pobegli iz sale kad su čuli o čemu govorim. Vlada Stojšin, u jednoj umetnutoj rečenici, rekao da sam u pravu. I Šandor Bogdanfi nešto rekao u priloga. Vasilije Kalezić nabacio da se zgražava što se niko ne suprotstavlja mom

ИНЦИДЕНТ НА КЊИЖЕВНОЈ ВЕЧЕРИ ВУЈИЦЕ ТУЦИЋА-РЕШИНА У ЗРЕЊАНИНСКОМ ДИСКО КЛУБУ ДОМА ОМЛАДИНЕ (2)

НЕПРИЈАТЕЉСКИ ИСПАДИ ТОБОЖЊИХ ПЕСНИКА

● Уместо пијетета према херојима Револуције — посвне и вулгарне речи
● Како је Лењин, по Туцићевом тумачењу, постао „пењир“

ЗРЕЊАНИН, 14. — Зрењанински су револуционари због инцидента који до сада није забележен у граду на Бегеју: крдаћ устао и почео да виче: „Доле хероји!“. Туцић је наставио да ритмује али овербуја се“ на равније режирва испад госта његове вечери. ски „таленат“ који још није био на суду. „МИ СМО ОБМАНУТИ!“

Из „Politike Ekspres“, 14. 06. 1972.

„apodiktičkom izlaganju“. Branko Andrić, uz moje obrazloženje, izglasan za člana Društva. Glasno i javno sam rekao da smatram sudske procese monstruoznom represijom i pozvao sam na rezistenciju. U Društvu književnika ne postoji ni jedan intelektualac od srca i poštenja. Ili su kukavice?

21. juni 1972.

Danas sam poslao demanti za *Ekspres* i *Zrenjanin*. Sutra je, bar sam tako obavešten, suđenje Jovici Aćinu, Miloradu Vučeliću i Predragu Bogdanoviću Ci-u. Verovatno zato Joca već duže vremena ne naziva telefonom. Šta li će biti?

22. juni 1972.

Suđenje je odloženo za 29, kaže Balint Sombati. Povlačim se iz grupnog delovanja. Izvesno vreme ću delovati sam. Pokušaću da utvrdim izvesne poslovne veze i stvorim uslove za koliko-toliko materijalno obezbeđenje.

23. juni 1972.

Pojavio se danas još jedan tekst u *Ekspresu*. Izvesni advokat iz Zrenjanina, Miroslav Popović, traži, prema velikom naslovu članka, *Izgrednici – na odgovornost*. Izgleda, potreban je „glas naroda“ da bi tužilac podigao optužnicu. Ivan Arađanin (dopisnik iz Zrenjanina) se dobro trudi. Razgovarao sam sa Jovicom.

24. juni 1972.

Sa izvesnim Simićem iz Radio-Beograda, zajedno sa Brankom Andrićem, snimio „zvučnu poeziju“, za emisiju.

U *Politici* i drugim novinama pročitao da se uprava Društva književnika Vojvodine javno ogradila od mog nastupa u Zrenjaninu i protesta protiv suđenja piscima. A ne znaju ni šta sam, zaista, radio! Kreteni.

28. juni 1972.

Od kuće dobio isečke iz *Zrenjanina*. Izvršni odbor Zajednice kulture se ograđuje: osuđuje veče u Domu omladine. Na prvoj strani lista, kao uvodnik, Dušan Ćuk, glavni i odgovorni urednik piše, pod naslovom *Ko je tu lud?* i napada poeziju Srečka Lorgera, Borbena Vladovića i Vojislava Despotova (mene kao ime). Kretenski i simpatično budalast članak.

30. juni 1972.

Vučelić, Aćin i Ci osuđeni – uslovno. *Telegram* mi javlja da bi ih zanimala moja saradnja o kulturi Novog Sada.

16. juli 1972.

Nada i Tanja su u Zrenjaninu. Ovo vreme smo proveli razdvojeno nekoliko dana. Ja sam radio u Novom Sadu. Moja sestra Sonja se udala. Nada i ja smo bili glavni pogačari. Održao sam čak i zdravicu. *Telegram* mi je objavio dve vesti. Napravio sam za njih intervju sa Katalin Ladik. Razgovarao sam sa Željkom Žilnikom o njegovom filmu *Sloboda ili strip*.

Ne daju mu da ga završi. Povukli su prijavu za Pulu. Žilnik ne želi da daje izjavu za štampu. Danas putujem u Zrenjanin. Sutra mi je rođendan.

30. juli 1972.

Po članu 9 Zakona o javnom redu... i slično... pozvan sam kod sudije za prekršaje u Zrenjaninu. Da odgovoram (sa Ljubom Nikolićem) za povredu patriotskih osećanja građana, učinjenu na književnoj večeri u Domu omladine. Sranje. Primitivni sudija Vasiljević zabeležio je moju izjavu i odložio raspravu za septembar, jer Ljuba Nikolić nije u Zrenjaninu. Kao svedoci optužbe pojavljuju se: Đorđe Gardinovački, Miroslav Pušić, Radivoj Šajtinac, Borislav Halasev i izvesni Ristović. U zakazano vreme bili su samo Halasev, Šajtinac i Ristović. Sudija ih ispratio posle sat i po, neobavljena posla, usled odlaganja. Sa Šajtincem sam sedeo u *Vojvodini*. Bio i Miodrag Martinov. Kasnije naišao Despotov. Dosta piva, kafe. Sve platilo M. Razgovori u govnama.

Pre nedelju dana poginuo otac Milorada Vučelića. Saobraćajna nesreća. Dan kada sam pozvan kod sudije je 28. juli – tačno na dan kada sam, kao beba, 1941. godine, sa mamom bio u zatvoru pred Jurajom Špilerom. Na ovo mi mama skrenula pažnju. Tada, 1941. godine, imao sam 10 dana. Danas, ušao u 32. godinu. Rođendan bio dobar – torta dobra.

17. septembar 1972.

U Zrenjaninu, sudija za prekršaje osudio me na 2 meseca zatvora, zbog vređanja socijalističkih i patriotskih osećanja građana, na književnoj večeri u Domu omladine. Žalio sam se. U *Telegramu* sam objavio tekst-anketu *Estetika zapušenih usta*, o vojvođanskoj kinematografiji. Kampanja iz Novog Sada, pobesnela. Protesti – napadi (*Dnevnik*, *NIN*, *Indeks*). *Književna reč* – odbrana. Ova kampanja pokušava da me proglaši ludim, da me moralno diskvalifikuje. Videćemo hoće li uspeti. Opšte siromaštvo. Teški dani. Tanja raste. Dobila dva donja zuba. Prestala da sisa.

6. decembar 1972.

Redakcija *Polja* me obaveštava da neće objaviti delove *Struganja mašte* jer ne mogu da, sa estetskih pozicija, brane takvu produkciju. (To je oficijelni razlog, pravi je da se boje napada). Ponudio sam tekst o novoj mađarskoj avangardi, povodom izložbe na Tribini mladih. Prihvaćeno za decembarski broj. Dobio honorar, prvi posle smene u *Poljima*, maja 1971.

7. decembar 1972.

Bio nekoliko časova u Beogradu, u redakciji *Književne reči*, da uzmem tekstove koje sam im dao pre nekoliko meseci (*Struganje mašte*, tekst o Gaboru Filepu i intervju sa Katalin Ladik). Prva dva su našli i dali mi ih, treći su izgubili. Nisu, dakle, želeli ništa da mi objave, iako znaju za moju situaciju. Tu sam slučajno sreo Maksima Krstulovića iz Splita. Kasnije, u *Bezistanu*, Sat vremena sa Jovicom. Razgovarali smo uglavnom o tome šta ko sada radi. Jovica piše i objavljuje, prevodi. Nešto bolja situacija od moje. Kući sam se vratio brzo, oko 16 časova. Tanja kašlje i budi se noću oko jedan, redovno, da bi prekontrolisala da li smo Nada i ja tu. Dosta nam kviri spavanje.

4. januar 1973.

Novu 1973. godinu dočekali smo u stanu, Tanja, Nada i ja. Tanja imala jelku i prskalice. Zaspala u 22 časa (nije čekala do ponoći, kako inače čini). Nada i ja smo pili piva, jeli piletnu i sarme, gledali televiziju i u ponoć zaželeli da se izvučemo iz bede i da nam Tanja lepo raste.

Ali, danas, jutros, sudski raznoslač, ili pozivar, uručio mi je sledeći poziv:

POZIV ZA OKRIVLJENOG

Poziva se Tucić Rešina Ivica (ni ime mi ne beleže ispravno) kao okrivljeni zbog krivičnog dela čl. 116. st. 1 Krivičnog zakona da dana 5. januara 1973. godine u 10 časova dođe u ovaj sud... itd.

Istražni sudija:

Predrag Matović, sr.

Ne znam šta je, ali iz bede se izgleda 1973. nećemo izvući. Mašina za mlevenje radi neumorno.

9. januar 1973.

Prekjuče u Zrenjaninu. Svi. Juče u Beogradu. Sam. Kod Jovice Aćina. Razgovor o situaciji. Danas kod Oskara Daviča. Pokušaće da pomogne. Ići ću bez advokata. Sa službenim. Teško. Boli me glava. Palac na levoj ruci, nokat, pocrveneo. Čudno. Čudan život.

21. januar 1973.

Dan Lenjinove smrti. Dve godine od izložbe *Radni dan grupe Januar* u Tribini mladih. Te večeri Slavko Bogdanović je izložio jednu Lenjinovu knjigu koja je bila zakovana ekserima. Danas je on u zatvoru, kako je pisao Slobodanu Tišmi, od 12. januara 1973. prekinut mu je vojni rok. Oskar Davičo intervenisao, što saznajem u Opštinskom komitetu od Varge, zaduženog za kulturu. Razgovor je bio ispod nivoa. Saznao sam da su intervenisali, kako reče, izvan prakse, kod javnog tužilaštva. Problem posla ostaje. A valja sačekati i okončanje istrage, ako sve bude kako treba. Kontaktirao Peru Zupca. On se ponaša čudno prijateljski. Zakazao i razgovor sa Nandorom Majorom u Socijalističkom savezu. Teški dani traju. Izgubio sam dosta vremena, otvarao vrata koja se ne mogu lako otvoriti. Treba se oporaviti. Pisati i štampati. Biti sam. Obezbediti egzistenciju i dalje biti sam, sa svojom porodicom i ponekim vernim prijateljem. Vreme mladosti, vreme traćenja vremena, završava se. Dosta dramatično, melodramatično. Kao u đačkoj čitanci.

20. april 1973.

Veče *Novi tekstovi* održano po planu. Slobodan Tišma napisao studiozan tekst. Pročitao sam 19 tekstova, plus završni. Diskusija bila ozbiljna (Jovan Zivlak otvorio vrlo dobro, iznenađujuće). Učestvovali: Milan Dunderski, Zlatko Benka, Vladimir Kopicl i drugi. Bili i Bogdanka i Dejan Poznanovići. Tibor Varadi želi da piše esej o novim tekstovima u *Uj Simpozionu*. Novi tekstovi izazvali žučnu polemiku ali, uglavnom, potvrđujuću. Bilo oko 40 ljudi. Posle otišao sa Bogdankom i Dejanom da vidim njihov novi stan. Lepo. Kada ću ja tako ići u novi stan? Sud presudio u moju korist protiv Tribine mladih. Svetislavu Nenađoviću dao tekst o Milutinu Pavlovu (onaj koji je bio kod Vukova). Jovanu Zivlaku dao 10

pesama za *Indeks*. Stvari se menjaju polako prema boljem.

12. juni 1973.

Ponovo, posle dužeg vremena, uzimam ovu napornu svesku. Napornu, jer sam je kupio sa zadatkom da u nju pišem, kao što su to veliki ljudi činili. Ali to mi ne polazi za rukom. Kako li su oni to činili, kako su imali strpljenja? No, hajde! U *Indeksu* izašlo 10 tekstova, plus esej-kritika o Branku Andriću (*Ja sam mamin mali seksualac*). U *Poljima*

Slobodan Tišma

tekst *Generacija u sopstvenoj senci*. U junskom broju izlazi tekst *Zapis o pisanju i čitanju*. Udesio sam da na Trbini mladih gostuju Srećko Lorgjer, Borben Vladović i Josip Sever. Za to vreme sam sa Nadom bio u mestu Debeli Rtič, kraj Ankarana, između Kopra i Trsta. 20 dana smo bili vaspitači. Kuluk za koru hleba. Tanja bila kod babe i dede u Zrenjaninu. Teško smo podneli, obostrano, ovaj rastanak. Sestra Sonja se porodila – karlični porođaj – prava drama. Rodila sina Slobodana. Sada su kod kuće i ima još strepnji. Od istražnog sudije dobio rešenje o prekidu istrage. Čudno vreme. Teško.

5. septembar 1973.

Dobio poziv od sudije za prekršaje u Novom Sadu da izdržim kaznu od 2 meseca zatvora, zbog književne večeri u Zrenjaninu. Vrhovni sud Vojvodine odbio moju žalbu. Treba da se javim 10, u ponedeljak, u 9 ujutro. Videćemo.

21. septembar 1973.

Burni dani. Odlazak kod sudije za prekršaje. Odlazak u Beograd: *Delo*, Muharem Perović, Božo Vukadinović, Dragoš Kalajić – *Struganje mašte*. Jovica Aćin, Ostoja Kisić (dobio ćerku i stan). Odlazak u *Polja*, novi tekstovi. Odlazak u Pokrajinski komitet kod Miladina Gvozdеноva. Miladin Gvozdеноv odložio zatvor. Miladin Gvozdеноv mi pomogao, hoće li i za posao? Videćemo. Sa Gojkom Janjuševićem, za knjigu, prekucao je. U ponedeljak nosim u Radnički univerzitet i Maticu srpsku. Susreti – razgovori. U *Provinciji* izašao tekst o knjizi Milutina Pavlova. Poslao i tekst o Radivoju Šajtincu. Čitam *Parišku bohemu* od Dinka Štambaka. Usled teškoća u življenju, ne uspevam da kontinuirano razmišljam o pisanju. Osećam se usamljeno, ispražnjeno. Loše.

24. oktobar 1973.

Prošlo je mesec dana. Predao sam knjigu Gojku Janjuševiću u Radničkom univerzitetu. Gojko Janjušević uskoro podneo ostavku. Predao sam tekst o Vićazoslavu Hronjecu i 12 pesama *Poljima*. Izaći će. Jovan Zivlak me pozvao na saradnju u *Indeksu*. Otvorio sam rubriku *Sve knjige pročitane*. Objavljene dve kritike: o Đorđu Lazineu i Đorđu Sudarskom. Već ima primedbi. Neizvesno da li će treći tekst ići. Još uvek bez posla. Danas bio u Beogradu do Miodraga Pavlovića i Oskara Daviča. Nijedan nije na mestu. Bio u *Delu*. 4 strane su izva-

dili. Jovica se javio. Ide u Armiju. Sreo na ulici Ostoju Kisića. Razgovarali do 18 časova. U planu tekstovi o Rajku Petrovom Nogu, Peri Zupcu, Floriki Štefan, Radetu Tomiću itd. Zlo doba. Dokle ovako? Post scriptum: Bio u Smederevu, tri dana. Još jednom treba ići u Komitet, a tada preseći – pa šta bude.

29. oktobar 1973.

„Pandan je za kult Staljina ona mumija balzamovanog Lenjina s Mauzolejem kao atrakcija za hodočašće. Po mom osjećaju ta je uloga toliko nedostojna Lenjina, toliko je protulenjinska, da iako prolazim svaki dan više puta pred mauzolejem, nikad se ne bih mogao odlučiti da se uvrstim u dugi red posjetilaca, u narod, koji odgajaju s onim javno izloženim i teatralno čuvanim lešom Lenjina dan za danom i dalje u duhu njegovih atavističkih nagona, njegovih mračnih tradicija obožavanja relikvija“.

(Ervin Šinko: *Roman jednog romana*, Zora, Zagreb 1955).

Rubrika ukinuta. Zivlak ništa ne objašnjava. Zatražio prijem kod Gvozdenova. Polja uplatila 900 dinara bruto za pesme i prikaz Hronjeca. Popodne u poseti: Miroslav i Božidar Mandić, Slobodan Tišma, Lana. Nadu zbolela glava. Tanja bila vesela, pa žalosna kad su otišli.

25. novembar 1973.

Jovica Aćin napisao oproštajno pismo pred odlazak u Armiju, u Skoplje. Žalosno. Čitam i pišem prikaze. Podneo molbu u Galeriji Matice srpske, za čuvara. Slamka. Nada i ja smo već bolesni od svega ovog, da li nervno ili fizički, već i ne razlikujemo. Neverovatno težak život. Tanja lepo govori, celim rečenicama. U *Dolgozoku* izašao prevod Gabora Filepa, moj tekst *Hartija: blizina i daljina*. Izvadio sam zub. Treba još 2 da vadim. Za 29. ćemo, možda, u Zrenjanin. Svi vozovi nam beže. Putovanja, o putovanja!

26. novembar 1973.

Jutros padao prvi sneg, cigančiči. Neka ga bude ove zime što više! *Nada, Tanja, Vujko*.

5. decembar 1973.

U javnom životu sve više partizana, glumaca koji igraju partizane. I što je više moralnih poruka iz prošlosti, sve je manje stvarnog morala u sadašnjici. Mislim da je obmana dobila drugo lice. Isti ljudi, iako su mnogi smenjeni, nastavljaju stari posao. Ali sada *rigorozno* „komunistički“. Naravno, sve snažnije se oseća među ljudima talas čutećeg otpora.

Ljubomir Stefanović iz Rijeke tražio preko *Indeksa* moju adresu. Pisao sam mu. U *Reviji* 92 neki anonimus, u tekstu o *Crnom talasu* u filmu, vaskrsava moj grešni roman *Strahote podzemlja* i svrstava me među neprijatelje. Tako to ide. U *Poljima* će izaći moj tekst o knjizi Milana Dunđerskog. Mnogi se pohvalno osvrću na pesme iz *Polja*. I Miroslav Egerić. Sa njim se uvek osećam nelagodno jer je pun zlobe protiv „onih“, a neće da dejstvuje licem u lice. Tanjin rođendan bio lep. Bio je i Slavko Bogdanović. Veseo dan.

14. decembar 1973.

Pozvan juče u Galeriju Matice srpske na razgovor povodom konkursa za posao čuvara-vodiča. Očekujući upravnika, Milivoja Nikolajevića, svratio na treći sprat do Vladimira

Bogdanovića, kojeg zatičem u radionici za malim stolom, nad kalendarom. U prvi mah se ponašao kao da me ne poznaje, a zatim se pita da li sam došao baš kod njega. Uplašeno je izgledao. Malo smo pričali o Vršcu i njegovim knjigama. Zatim, dole, u salonu – komisija: Milivoje Nikolajević, Dinko Davidov i starija službenica. Vrlo malo reči od Milivoja Nikolajevića. Ništa me o meni nisu pitali. I, dalje – obavestićemo vas pismeno. Uveče, čujem, na književnoj večeri u Narodnoj biblioteci (Vasilije Kalezić, *Novi kritički sporovi*) da možda neću biti primljen. Lepo. Jutros se vratio iz grada u 4 sata. Bio sam sa Radoslavom Miroslavljevim i Pavlom Živanovim kojeg sam tada upoznao. Glupa pijanka. Zatim, pošta – Jovica Aćin iz Skoplja. U podne upoznao Stanoja Makragića, došao da uzme *Brankovu nagradu*. Dao sam mu *Jaje u čeličnoj ljusci*. Uveče na sastanku kod Bogdanke i Dejana Poznanovića. Uskoro, nakon što mi je Bogdanka ispričala o putu u Italiju, dolaze: Slobodan Tišma, Miroslav i Božidar Mandić, Lana, Mirko Radojičić i Milan Živanović. Zatim Vojislav Despotov. Kažu – umro Braco Dimitrijević (*Suma n²*). Razgovor, pomalo besmislen. Porična atmosfera – sećanja. Staračka sentimentalnost prema lepšim danima. Pre odlaska, pitam – hoćemo li u akciju? Nisu se nasmejali. A mogli su. Ili su zakorovili?

24. decembar 1973.

Saznao, pismenim putem, da me Galerija Matice srpske ne prima za čuvara. Potpis, mastilom, slikara Milivoja Nikolajevića, upravnika. Sad imam njegov potpis u džepu, kao što reče Oskar Davičo, a drugi ga imaju na zidu. U petak Oskar Davičo bio na Tribini mladih – *Poezija i tradicija*. Janez Kocijančić lupetao, vređao. Govorio sam oštro o proteklom vremenu, o nacionalističkoj struji u literaturi i o oportunističkom među mladim novinarima. Posle večeri Oskar hteo da sednemo ali, iako nas je bilo dosta, nigde mesta. Raziđemo se. Oskar, Dejan, Bogdanka i ja odemo kod Poznanovića. Obavestim Oskara o situaciji. Reče da će ujutro ići u Komitet kod Dušana Popovića. Sutra, juče uveče u stvari, Bogdanka i Dejan posle dve godine opet u našoj kući. Vest – Oskar je udesio razgovor u Opštinskom komitetu. Vele – biće posao. U ponedeljak da se javim. Videćemo. Pokušavam da realizujem vizuelni prikaz knjige Borbena Vladovića.

25. decembar 1973.

Oko devet časova ulazim u Opštinski komitet. Na drugom spratu prijavim se sekretari-
ci. Ulazim u kancelariju sekretara Komiteta Dušana Popovića. Prilazi i kaže: *Zdravo!* Odvraćam istom frazom. *Sedi.* Sednem. *Šta je završila tvoja žena?* Kažem. Beleži. Okreće telefon. Razgovara sa sekretarom Međuopštinske zajednice obrazovanja. Kaže: *Neka se Nada javi sutra.* O. K. Za mene – pita – *Šta želiš ti da radiš?* Nabrajam: štampa, radio, kulturne ustanove. O. K. Kaže: *Javi se 7. januara 1974.* *Zdravo! Zdravo!* Tako je bilo. Nastavak sledi. Izašla *Polja* i moj tekst o Milanu Dunderskom.

Bogdanka Poznanović

29. decembar 1973.

Napisali nekoliko čestitki. Išao kod Radeta Tomića da uzmem knjigu *Treće oko*. Ima troje dece: dva sina od 5 i 4 i kćer od 2 godine. Živi u garsonjeri – žena i on se vratili iz Francuske. Nezaposleni. Čak Pokrajinski komitet Saveza omladine želi da ih izbací iz stana. Razgovarali o situaciji. Svratim do Žilnika, ali nije bio tu. Sretmem Mirka Čanadanovića, bivšeg šefa, sa ženom, nosi jelku, veliku. Veseli se čovek novoj godini. Zatim kod Poznanovića. Izvestim ih o Oskarovoj misiji. Uzmem *Strip-stop* i – kući. Stiže nova 1974. Možda treba o 1973. nešto reći? Bio tata. Tanji kupili malu jelku.

V. R. Tucić i Branko Andrić Andrla

smo opet da nam dete bude zdravo, da lepo raste i razvija se. Takođe – to je već šlager – da se zaposlimo i izvučemo iz neimaštine.

8. januar 1974.

Nada upućena na jednog neuhvatljivog službenika sa 4 telefona i neuhvatljivim likom i glasom. Čak i ja sam okrenuo jedan od brojeva i – ništa. U *Poljima* – Pavle Ugrinov. Sedim prvo u maloj sobi, zatim ulazim u veću. Tu su: Boško Ivkov, pomenuti, Jovan Zivlak, Vlada Stanić i izvesni Gordić. Upoznao sam se sa Ugrinovim. Počinje razgovor iz kojeg saznajem da on ne čita *Književnu reč* jer mu se nije dopao politički obojen komentar redakcije na intervju (te iste redakcije) sa Mirkom Kovačem. Zatim, da je list *Danas* ukinut onda kada je dirnuo u Daviča i Ćosića (!?). Zatim, da Radomir Konstantinović radi na istorijski važnom re-valorizovanju srpske poezije (poetski rečnik), da će to biti 20 knjiga i da će biti, jednom reći – pakao za izvesne velikodostojnike u literaturi. Da taj posao ometa Voja Đurić koji drži katedru (gde?), itd. Ugrinov dosta teško luči rečenice, ponavlja afektivno uz prikladan gest rukom – razumeš –, slabo poznaje mlade pisce i ne odaje čoveka istančanije misli. Deluje tvrdo, sirovo. Nema stila. Razgovor tekao u trouglu: Ugrinov, Ivkov i ja. Ostali su, izgleda, nešto prislušnuli. Ugrinov je ovde cenjen kao moderan prozaista (ja ga nisam mnogo čitao), ali mi nije jasno zašto. Valjda što ga ja nisam čitao (čudi me to „cenjenje“). A ko zna, možda je ovaj utisak i razgovor bio lažno ogledalo? S piscima, oprezno. Ha.

Poštar, telegrafska uputnica, 30.000 od naših iz Zrenjanina, konkretno – mama. Zlo doba. Zadnji trzaji. Posao – ta moćna legitimacija psihe i fizike. Čitam večeras *Peščanik* Danila Kiša. Prve strane me neodoljivo sećaju na roman novog francuskog talasa – čini mi se Alena

1. januar 1974.

U novu 1974. ušli smo nas troje dosta neobavežno. Pripremili smo hranu i jelku za Tanjušu, pa i mali poklon. Ja sam bio Deda-Mraz. Vreme je bilo kišno, nimalo dedamrazno. Tako smo sa komšilukom proveli dan u pijuckanju i igri sa decom. Uveče, iznenada, nenajavljeno – Dora i Branko Andrić. Iz Beča. Sa njima smo ušli u 1974. godinu. Nada i ja smo se mnogo obradovali. Tanja je bila budna, uskoro je zaspala. Sutra smo pozvani kod Dore na rođendan. Dakle – 1974. Poželeli

Rob-Grijea – preveden u nekoj neuglednoj biblioteci (kod neuglednog izdavača?). Davno, još u Zrenjaninu, čitano. Napisaću prikaz knjige Ranka Risojevića. I, da, na kraju razgovora sa Pavlom Ugrinovicim on zatraži telefon Draška Ređepa i ja mu ga saopštim. Ipak, ne grešim, sa piscima – svašta.

18. februar 1974.

Nada i ja smo opet vozani od drugova (ovog puta i Pokrajinski i Opštinski komitet Saveza komunista). Ništa od zaposlenja. Da ne bismo crkli kao poslednje crkotine, sâm sam našao posao, privremen, u konfekciji *Vež i rublje* – kao fizički radnik. To je od 28. januara 1974. Stekao sam nova, dragocena iskustva, među radnicima. Nada i Tanja se ozbiljno razbolele. Leče se. Vreme – bolesno sunčano za ovo doba. Kada meni prekipi, biće to, verovatno, vrlo teško, ne samo za mene.

19. februar 1974.

Tužba od Stambenog preduzeća, za 200.000. Tužba od kućnog saveta za 100.000, dug za grejanje. Pre podne bio u Stambenom, zatim svratio u Tribinu mladih i *Polja*. Ide tekst o Ranku Risojeviću. Uveče: Bogdanka i Dejan Poznanovići. Vratili se iz Rima i Firence. Razgovor. Priče o Italiji i Euđeniju Mičiniju, Sarenku, itd. Bili su u *Arijani*, pansionu u Firenci, gde smo skupa, Nada, ja i oni bili pre dve-tri godine. Itd.

20. februar 1974.

Ujutro, u Stambenom preduzeću. Uređeno za otplatu duga, uz obećanje redovnog mesečnog plaćanja. Zatim, u Pokrajinskom komitetu. Miladina Gvozdenova susrećem dok skida kaput. Razgovor u hodniku. Još ništa. Potom, kafa u Gradskoj biblioteci, sa Miroslavljevim. Priča o *Stochasticon*-u, njegovom romanu u rukopisu. Uveče, dolaze nam on i supruga mu, Toska. Razgovor o *Stochasticon*-u se nastavlja. Kupio sam *Delo sa Surovim licem prijateljstva* Jovice Aćina, časankjem o mom davnom, njemu posvećenom *Blagom licu prijatelja*. Jovica mi je, zaista, prvi i sadašnji prijatelj po pisanju. Na zagonetan način. Danas kupio Tanji lutku i malu peglu. Platilo stan za februar. Na poslu već sve uhodano. Ustajem u 5, u 6 sam na poslu. Izlazim posle 14 časova. Nije mi teško, kako sam očekivao.

23. februar 1974.

Juče po podne – Gabor Filep. Kolima. Odnese mo Nadu i Tanju na kontrolu Tanjinih ušiju, a nas dvojica do Arpada Vicka. Tamo razgovaramo o knjizi prevoda Gaborovih pesama za *Straziłovo*. Zatim odemo na književno veče Branislava Petrovića i Dragana Kolundžije (kritičar Bogdan A. Popović) na Radničkom univerzitetu. Pijenje, razgovor. Gabor i ja posle sa njima u pozorišnom klubu. Zatim nailazi Rade Tomić. Odemo u *Dalmaciju*. Pijemo plavac. Razgovor. Zatim Rade i ja u *Vojvodini*, pa peške do stana Bogdanke i Dejana Poznanovića. Zvonimo na sva vrata u prizemlju. Dejan se javlja i kaže: *Ne mogu da otvorim*. Oko 2 sata posle ponoći. Raziđemo se. Jutros – mamurluk. Bez pobesnelih krava. Loše pijanstvo. Bila mama Gora. Danas, ipak, ne radim.

24. februar 1974.

Nastavak. Ove beleške često pišem mrzovoljom. Samo beležim, propuštajući da tzv. suština, kao pesak klizi između zapisanog. Jučerašnjem zapisu moram ponešto da priključim. Na večeri u Radničkom univerzitetu bila su trojica: Dragan Kolundžija (koji je u Smederevu, kad sam, posle čitanja tri pesme, bio napadnut, skupio hrabrost da me brani; on inače ne impresionira hrabrošću, a ni bilo čime drugim, ipak, bio je to lep kontakt), Bogdan A. Popović – kritičar, prvi koji je zapisao ponešto sa širim ambicijama o mojim tekstovima. Smatra da sam „naslednik“ Brane Petrovića, što mi nije neprijatno. Ali, taj isti je, u istom Smederevu, diplomatski igrao u rukavicama. Račundžija. I, konačno: Brana Petrović, koji me je najviše zanimao. Ove večeri, već sed, s riđom bradom, umoran, ipak je bio pesnik koji me, kao retko koji, uverava da je najznačajniji među silnima, izmajstorisanima, zvaničnicima. O njemu je malo pisano na pravi način. A mnogo se prljavog o tu glavu lupilo. I još traje. Dokle? Ličnost Radeta Tomića, koji je bio sa mnom do 2 posle ponoći, poseban je slučaj. Knjiga *Za sutra uveče*, prva dobra u Vojvodini, pa zatim sve slabije. Oženjen Francuskinjom, Mirej, troje dece. Bio u Francuskoj 3 godine. Vratio se, poražen. Pre toga, Pero Zubac proneo vest da je lud, da žena želi da ga napusti, da ga treba iz francuske ludnice prebaciti u našu, da mu ludilo lakše padne. Rade se pojavljuje, ali nije još u ludnici. Uverava me, te večeri, da Zubac i Draško Ređep, kao i ostali iz kompanije, čine gomilu gadova, da on zna nešto (ovo mi zvuči čudno) i da su ga u Francuskoj pratili. Bio je tri meseca na klinici za prosvetne radnike. Sada, bez posla, vidim da je očajan, a ima krizu i sa pisanjem. Kako pomoći? Da li će on moći da izdrži ovu novosadsku ludnicu? Verovatno ću o njemu još razmišljati, a na putu sam da pišem tekst o svim njegovim knjigama. Možda će taj tekst kasno stići, što ne bih voleo. I ova beleška je završila sa dosta mrzovolje, ne zbog onih o kojima pišem, već zbog onih o kojima ne vredi govoriti.

9. mart 1974.

Tekst o Borbeni Vladoviću odbijen, sa obrazloženjem da je – „sektaški“ i da bih po njemu ja bio „prvi partijski pesnik“. Boško Ivkov smatra da je pametan. Dobro. Sa Bogdanom i Dejanom, jedne večeri, do 3 posle ponoći u razgovoru. Sa Miroslavom Mandićem, u *Snek-baru Vojvodine*, dva sata lepog razgovora o pitanjima jezika i sudbine pisanja i pisaca. Danas sa Radetom Tomićem u bifeu *Pozorište*. Deprimirajući razgovor. Nada se zaposlila u ustanovi za predškolsku decu. Valjda će to sada biti rešenje. Ovo je došlo kao posledica intervencije Oskara Daviča kod Dušana Popovića. Upoznao sam se sa Radovanom Ždrleom, sadašnjim sekretarom partijskog aktiva pisaca. Uskoro ću pokušati da se ponovo povežem. Pisao mi Ostoja Kisić. Razočaran i besan na vest da sam se zaposlio kao fizički radnik. Pisao mi Slavko Matković. Povodom njegove knjige *Cvetovi saznanja*. Bio Slobodan Tišma. Sedeo celo popodne i doneo svoj tekst o mojim pesmama koji je čitao na Tribini. Izgubljen, tvrdi da je nervno labilan. To traje već godinama. Čitam Umberta Eka, *Otvoreno delo* i Jovičine tekstove u *Delu*. Treba da mu odgovorim. Plata, prva – 150.000. Šljakam. Sinoć kod Miroslavljeva, svi. Sitan, građanski razgovor. Bolje razgovaramo u kafani i u biblioteci. Pada sneg. Krupan, vlažan.

12. april 1974.

Prolaze dani, rano ustajanje, zakasneli počinak. Da zapišem, po sećanju: 1. Jovici nisam još pisao. Ostoji, takođe. 2. Završetak (ponovo pisanog teksta) o Borbenu Vladoviću. 3. Boško Ivkov razrešen dužnosti glavnog i odgovornog urednika *Polja*. Kraj jednog perioda mrtvih duša. Najzad promene, pa ma kakve, dobrodošle. Sa njim, na njegovu inicijativu, maliciozan razgovor. Ivkov je skućenog duha. Otići će na selo. Preneo mi poziv Andrije Majtenjija za posao na radiju. 4. Sa Andrijom Majtenjijem razgovor: početkom maja će mi ponuditi posao. Rezultat intervencije Oskara Daviča. 5. Pero Zubac je u bolnici. 6. Rade Tomić je u bolnici. 7. Obojica – nervno oboleli. Kasnije: 8. Književno veče zagrebačkih pisaca. Marija Žaja veli da je Zubac imao delirijum tremens (alkohol). A da Rade ima maniju gonjenja. Bio i Zubac. Pušten za to veče. Bled, nesiguran. Bili i Branko Bošnjak, Vladimir Reinhofer, Tito Bilopavlović. Večera u „crvenoj“ sali hotela *Putnik*. Razgovor sa Aleksandrom Tišmom i Jasnom Melvinger. Dosadno.

Fudbal sa starim drugovima. Želimir Žilnik. Razgovor. Pojavio se Slavko Bogdanović. Žalosnog izgleda. Građanski. Zasad ovoliko. Nemam strpljenja.

16. april 1974.

Naporno mi je da radim besmisleni posao u *Vez i rublju*. Očekujem da što pre bude rešeno za posao na radiju. Voleo bih da više ništa ne bude vezano za javno istupanje, jer ono u ovim uslovima znači kompromiserstvo, odstupanje od sopstvenog mišljenja. Sinoć sam prekucao neke tekstove (*Knjiga je otvorena, čovek je zatvoren*). Još se nisam javio Jovici i ostalima. U Beogradu počeo Aprilski susret proširenih medija. To je sad institucija. A kao takvo, nezanimljivo. Uskoro ću, možda, snimati film o Miroslavu Mandiću. Treba da se ponovo učlanim u Partiju. Kako? Podneti molbu u teritorijalnoj organizaciji. Tanja ide u obdanište. Nada i ja na posao. Prolazi vreme i mi. Čitao sam Georga Trakla (Trakl – Slobodan Tišma).

10. avgust 1974.

Od 10. do 25. jula Tanja, Nada i ja na moru – *Ostrvo života* – kod Stona. Nisam pisao vojniku Jovici Aćinu već 2 meseca. On se javio, zabrinut. A ja nemam šta da mu pišem. U novinama, valjda 26. jula, piše da je Božo Vukadinović poginuo u saobraćajnoj nesreći kod Sremske Mitrovice. Poslednji put sam se sa njim video u Novom Sadu, desetak ili dvadeset dana pre letovanja. Govorio je o Viti Markoviću (knjiga *Udes*). Ostala su obojica na Tribini do 23,30, pili crno vino. Pred kolima, u Zmaj Jovinoj ulici, između knjižara *Svjetlost* i *Vuk Karadžić*, rekao sam im za *Reno 4* da liči na pogrebna kola. Bolje da nisam bio u pravu, jer, eto, Boža koji je slabo video, u njima je završio. A bio je pun snage, planova, na dobrom putu.

Slobodan Tišma kaže da tu, kod Sremske Mitrovice, postoji podzemna voda koja se kreće i utiče na put. Naime, nesreće se događaju na putu bez krivina, čudno.

Predao sam u *Letopis* 4 grupe tekstova. Naslovio sam na Aleksandra Tišmu. Za Radio-Novi Sad snimio informaciju *Nova poetska praksa* (tehnološka poezija).

Nadu muči bronhitis, mene umor i leva ruka, a Tanju teranje tricikla, ruske proizvodnje, koji smo joj juče kupili. Svako svoju brigu. Leto je, jedemo bostan, grožđe, krastavce, breskve, jabuke, paradajz. Lubenice su iz Grčke. Naših još nema. A dinje su naše.

Čitam *Otvoreno delo* Umberta Eka. Sa velikim zanimanjem. Da li Jovica, koji tako mnogo čita, ne ume da čita i ovakve knjige? Beznadežno je kad neko ne može da skoči.

Sud uvažio žalbu Tribine mladih na presudu. Nova rasprava na istom sudu, u septembru.

21. avgust 1974.

Danas emitovan moj tekst (ja sam čitao) na Radio-Novom Sadu – *Nova poetska praksa*. Strašno sparni dani. Sinoć sam razgovarao sa Ostojom Kisićem. Još se nije preselio u stan. *Hronometar* propada, sada je bez telefona, u magacinu. Stambeno ih izbacilo. Nadam se skorom susretu u Beogradu. Branko i Dora neće da se venčaju jer će tada dobiti veću naknadu od austrijskih vlasti za dete. Čudno, racionalno, od „iracionalnog“ Branka Andrića.

20. septembar 1974.

Letopis će objaviti tekst *Slovo je puklo* o knjizi Borbena Vladovića.

U Zrenjaninu, kod mojih, zatim kod Nadinih. Sa Verom, Mićom, Rodoljubom i novorođenom Marijom. Kod Despotova. Razgovor. Na sudu sam tražio veštaka. Zastupa me advokat Ivan Krkljuš. Gvozdenov odugovlači. Veli da ima teškoća u radiju za moje zaposlenje. Predao sam *Poljima* vizuelnu priču *Bele ške*. Nada primljena za stalno u Predškolskoj ustanovi.

16. novembar 1974.

Polja odbila *Bele ške*. Predao sam Despotovu knjigu tekstova da šampamo na šapirografu u novoj izdavačkoj kući, privatnoj, koju je Vojislav Despotov pokrenuo sa Duškom Kirčanskim, a ja se priključio. Izdat je Rudolf Štajner, *Fiziognomičke karikature* i *Kalendar duše*. Napustio sam *Vez i rublje*, sada sam opet na Zavodu za zapošljavanje. 12. novembra književno veče Gabora Filepa, na srpskom. Prvo. Ja sam održao kritičko slovo. Gabor ide u Armiju. Pre toga, veče ranije, čitao sam u Studentskom klubu. Objavljujem kritičke tekstove na Radiju. Naša soba nam je preuska i tegobna. Tanja raste. Nada radi. Ja pišem. Vreme prolazi. Rade Tomić nam dolazi.

10. decembar 1974.

Despotov objavio *Sabrana dela nepoznatog umetnika 20. veka*. Otišao je u Vrhniku, Slovenija, na odsluženje vojne obaveze. Kuća ostaje bez motora. Ali smo se prestrojili. Danas se javio Gabor Filep. U vojsci je, u Ajdovščini, Slovenija. Istog dana se javlja i Depa. Na Tribini mladih Ješa Denegri govori na temu *Položaj platna u postkonceptualnoj umetnosti*. Izlažu Gergelj, Damnjanović i Todosijević. U razgovoru sam pitao: *Otkud platno posle konceptualizma, i to još u „položaju“?* Nisu odgovorili.

Na Radiju sam čitao tekst o knjizi Tita Bilopavlovića i snimio drugi, o knjizi Boška Ivkova. Sarađujem, ali od posla ništa. Rade Tomić, iznenada, obasjan srećom. Kako je slobodan umetnik, dobio je unatrag hranarinu za bolovanje u iznosu oko milion i četrismo hiljada starih dinara. Neko reče: *Lepo je biti bolestan i slobodan (umetnik)*. Kontakt sa Borislavom Milićem.

Nada uči decu da klizaju. Tanja uči Nadu i mene nervozi. Nestašna je preko mere. A pametna, takođe. Snega još nema. Vratio se Jovica Aćin iz Armije. Pisao mi da će *Delo*, ipak, štampati delove *Struganja mašte*. On je urednik. Još se nismo videli.

8. februar 1975.

Još bez zaposlenja. Saradnja na Radio-Novom Sadu. Sutra dolaze Ostoja Kisić i Miro-ljub Todorović. Veče povodom knjige *Gejak glanca guljarke*. Veče sam ja inicirao, da bih se video sa Ostojom i Miroljubom. Prekinuo sam svaku saradnju i kontakt sa sadašnjom redakcijom *Polja*. Treći put su mi odbili štampanje tekstova. Tanja raste. Nada ne raste već radi, itd. Spor još nije okončan.

17. juni 1975.

Juče ujutro su Tanja i Nada otputovale na *Otok života*. Ostaće tamo do drugog jula. Sâm sam, pečem krompire, seckam *Struganje mašte*. Spremam se u Beograd. Želim opet da pokušam štampanje. Od intervjuja, izgleda, ništa. Dopisujem se sa Miloradom Grujićem. Vojislav Despotov, iz vojske. Razgovarali o *Stablu*. Izašla antologija Miroljuba Todorovića. Slabo. Zašto? Bez humora, bez zajebancije. Eto zašto. Bio sam u Sarajevu 25, 26, 27. i 28. maja. Dani poezije. Stanovao sam kod dobrog čoveka Abdulaha Sidrana. Video: Stevana Tontića, Marka Vešovića, Rajka Petrova Noga (tukla ga policija), Nedžada Ibrišimovića, Josipa Ostija, Gavrila Vidova Grahovca itd. Prčkam u Komisiji za socijalna pitanja. Slabo. Dugovi su opet narasli, veoma, veoma.

27. juni 1975.

Bio sam u Senti, zbog zdravstvenog i penzionog osiguranja našeg člana Zoltana Varge. Kao slobodan umetnik, usled preno-sa obaveze plaćanja doprinosa sa Pokrajine na Opštinu, došao je u škripac. Senta nije imala para pa traži da on sam plaća. Pošto sam se telefonom iz Sente javio u pokrajinsku Samoupravnu interesnu zajednicu, saznao sam da je ta stvar rešena. Otišao sam sa slikarom Jožefom Benešom da tu vest javim Vargi. On je bio obradovan. Zoltan Varga je skoro totalno paralizovan i vezan za kolica na kojima je ploča za pisanje. Herojski život. Gde nalazi snagu za pisanje? Vrlo optimistično razgovara, lice mu je inteligentno, živahno, lepo.

28. juli 1975.

Nakon 2 godine, posle obećanja Duška Popovića da ću dobiti posao, posle brojnih konsultacija u Pokrajinskom komitetu, sa Miladinom Gvozdеноvim i Laslom Vargom, izvesni glavni urednik srpske redakcije Radio-Novog Sada, Nikola Cvetković (pisao, kao

Tanja i Nada Tucić na Otoku života

dopisnik *Komunist*a, brutalno toljagaški o grupi *Februar*), namestio mi je zvrčku i – nisam primljen na konkursu. Iako je znao da podnosim molbu – nije me upozorio. Jednom će ovo maltretiranje teško leći na leđa upletenih. Izložba *Signalizam*. Reagovanja (+, -). Kako sprovesti štampanje *Struganja mašte*?

1. avgust 1975.

Večeras sam se setio one stare rečenice: *Zdravlje je i bolest – samo zdravlje da je*. Zašto? Pa, počeo sam da poboljevam (nešto sa ravnotežom, muti mi se, nesvestica, zujanje). Lekarka me šalje na sve moguće pretrage. Nadajmo se da to ne znači nešto teže, nešto što će me odvojiti od pisanja itd. Kako su se kod mene često događale loše stvari, skoro da se pomolim da bar zdravlje ne bude bolest ili obrnuto. Nada ima kijavicu. Tanja se igra celog dana i neće uveče u kuću. Pisao Andrla. Njegova Marina i Dora ovde. Imaju problem sa stanom. Itd. Dosta žalosno i pomalo apsurdno.

7. avgust 1975.

Danas sam podigao naočare iz *Optike*. Odsada ću morati stalno da ih nosim. Kratkovid sam na levo oko (-1,75). Pisali Ostoja Kisić, Miroljub Todorović i Ljubiša Jocić. Pozvali me za sutra u Beograd na dogovor o pisanju 4. *manifesta Signalizma*. Nisam siguran da još uvek traje vreme manifesta. Čak mislim da je to sada nepotrebno. Duško Kirčanski bio, pokunjnjen, doneo samo 46.000 starih dinara od predviđenih 120. Žalosno. Ali, roman ćemo ipak štampati. Makar se ja zadužio preko mere. Tanja se vezuje za Nadu. Takav je to period. Kupio sam joj krede u boji. Sinoć bio Jovica Aćin sa ženom, u podrumu Studentskog centra. Govorio na temu *Tekst, opet*. Zaklonjen stubom, neprimećen, slušao sam. Nakon toga, u hodniku, brzo rukovanje i – kao u Felinijevom *Sećam se*, sportsko njihovo potrčkavanje na autobus. Dozlaboga neprilični odnosi između nas. Nema više čak ni korektnosti. Život teče dalje. Lepa fraza – istinita.

V. R. Tucić i Ostoja Kisić

12. avgust 1975.

Sinoć sam se vratio iz Beograda. Od petka do ponedeljka bio sam gost kod Ostoje Kisića. *IV. Manifest Signalizma* nije napisan. Ostoja Kisić i ja smo predložili tekst pod naslovom *Ukidanje Signalizma kao pravca u umetnosti*, na šta je Miroljub Todorović reagovao sa retkom brutalnošću i netolerancijom. Izgleda da sam dobro zaključivao, ocenjujući ga kao primitivca. Apsurdno, želeo je da stvori pravac. A nije sposoban za običan razgovor. Sirov, frustriran, dosadan dečko. Ljubiša Jocić i njegova supruga zatekli se u nebranom grožđu. Dakle, rascep. Ostoju Kisića i Miroljuba Todorovića to će više pogoditi nego mene. A za Ljubišu Jocića ne znam. Očekivao sam ovakav rasplet. Smešno. U *Provinciji* izašao moj tekst o neposrednoj proizvodnji umetničkih oblika u samoupravnom društvu. Takođe i minimal-art roman Milorada Grujića,

sa mojom beleškom. Dobro je. Na televiziji emisija o *Pivskim susretima* i – ja govorim *O neeej*. Baš lepo.

16. avgust 1975.

Kod Bogdanke i Dejana Poznanovića. Slušamo na III programu Radio-Beograda stihove Vujice Rešina Tucića u emisiji *Tokovi poezije*. Izvrsno, čak erotično čita Olivera Živković. Prvi put čujem svoje tekstove iz usta stručnjaka za čitanje-govorenje. Zadovoljan sam. Ako budem imao prilike u Beogradu, zahvaliću O. Ž. Nada i Tanja ponovo oputovale na Jadran. 15. ujutro.

23. avgust 1975.

U Tribini mladih pokazali mi pismo njihovog advokata Slobodana Beljanskog u kojem ih obaveštava da je sud u celini odbio moj tužbeni zahtev. Znači, žena-sudija Milica Berček (u toku suđenja promenila prezime u Milidragović) zatvorila je oči, načulila uši i čula od anđela božjih da valja Vujicu Rešina Tucića, njegovu ženu Nadu i njihovu ćerku Tatjanu ostaviti izvan milosti pravde. *Svi misle, sećam se, rekao je Panta Rhei, da pravda postoji, ali da je nedostižna, naprotiv, pravda ne postoji – ali je dostižna*. Dragi moj Panto, slažemo se. Kao tipični Balkanci, teraćemo pravdu, iako ne postoji. Možda ćemo je i stići.

Okrećio sam sobu. Ali, još nisam pregledao uši. Muzej savremene umetnosti – Irina Subotić bezočno piše da neće moći da plati moje izlaganje, veli da ih propisi ne obavezuju. Sve učtivo i krajnje vucibatinaški. Ako. Nismo ni mi manje vucibatine, samo su nam batine još uvek „eksponati“. Pisao sam mojim devojkicama. Trudio sam se da razglednica ne bude mnogo žalosna.

20. novembar 1975.

Na Kongresu, koji nije bio moj, izložio sam, povišenim glasom, tekst *Neposredna proizvodnja književnih oblika u samoupravnom društvu*. Od 1. novembra 1975. zaposlio sam se u Radio-Novom Sadu kao bibliotekar. Jadani rezultat četvorogodišnjih muka (od toga dve godine – obećanje, ludom radovanje). Odlučio sam da ovo vreme iskoristim za čitanje. Imam na raspolaganju ličnu biblioteku od 10.000 knjiga. Svi u porodici poboljevamo sa disanjem zbog lošeg stana (soba 3 x 4 metra). Vreme koje živim velika je kukavica. Crna. Posrana.

1. decembar 1975.

Bio sam u Zrenjaninu. Vojislav Despotov došao na odsustvo. Posetili smo se i razgovarali. On se vraća za tri meseca. U Sloveniji će mu Studentski kulturni centar štampati knjižicu. Nadam se da ćemo raditi na zajedničkim poslovima kad se vrati. Primljen je u Društvo književnika Vojvodine. Video sam Miodraga Martinova i Jovicu Aćina. Martinov je sa nekom glumicom iz zrenjaninskog pozorišta, a Aćin je sam, tj. došao je iz Pariza (bio tamo dve-tri nedelje) po sina. Ovu svesku neću više popunjavati, od nove 1976. godine. Možda ću početi sa novom. Već mi je dosadna.

2. decembar 1975.

Izuzetno je važno da sam večeras bio kod Želimira Žilnika. Radi u Nemačkoj, a sada je u Jugoslaviji. Detaljno smo razgovarali o teškoćama. Uman je i zna da proceni situaciju.

Dobar momak. Javio se, začudo, iz telefonske govornice u Beču, Branko Andrić. A baš smo o njemu pričali. Sa Željkom sam proveo dobrih 5 časova. Vratio sam se kući dobro raspoložen. Želeo bih da napišem tekst po kojem bi on radio film. Nada i Tanja spavaju. 23 časa.

23. februar 1976.

Ružna staleška vest: *Želimir Žilnik novi dramaturg Srpskog narodnog pozorišta*, u *Dnevniku* (kasnije saznajem – lažna vest).

Ostoja Kisić kod mene u poseti. Puno razgovora. Poseta Bogdanke i Dejana Poznanovića. Veče o knjizi *Umetnost na mostu* Svete Lukića. Poseta, pre toga, kod Vaska Pope. Pet sati razgovora i ručak u *Maderi*. Hoće da štampa *Struganje mašte*, ali ništa nije razumeo. Složio sam se i daću mu vizuelni roman. Ako se dogovorimo oko formata. Lečim uši. Vrtoglavica. Bilo snega, do mile volje. Po tome je ova zima veličanstvena. Itd. Puno propuštam. Tanja i Nada bile na skijanju u Bohinju.

8. maj 1976.

Pošto sam u velikim mukama oko zdravlja (zujanje u ušima, vrtoglavica itd) sada sam dospao do Vojno-medicinske akademije. Šta će biti, ne znam. Ali, za mene je ovo vreme patnji i nema govora o pisanju. Juče bio kod Ostoje Kisića. Zatim predao rukopis knjige pesama *Prosveti* (Stevan Raičković i Miodrag Pavlović). Ovde prekidam pisanje dnevnika dok ne rešim pitanje zdravlja.